

ISSN 1991-3494

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫНЫҢ

Х А Б А Р Ш Ы С Ы

ВЕСТНИК

НАЦИОНАЛЬНОЙ АКАДЕМИИ НАУК
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

THE BULLETIN

OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

1944 ЖЫЛДАН ШЫҒА БАСТАҒАН
ИЗДАЕТСЯ С 1944 ГОДА
PUBLISHED SINCE 1944

4

АЛМАТЫ
АЛМАТЫ
ALMATY

2015

ШІЛДЕ
ИЮЛЬ
JULY

Б а с р е д а к т о р

ҚР ҰҒА академигі

М. Ж. Жұрынов

Р е д а к ц и я а л қ а с ы:

биол. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Айтхожина Н.А.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Байпақов К.М.**; биол. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Байтулин И.О.**; биол. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Берсімбаев Р.И.**; хим. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Газалиев А.М.**; а.-ш. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Дүйсенбеков З.Д.**; а.-ш. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Елешев Р.Е.**; физ.-мат. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Қалменов Т.Ш.**; фил. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА академигі **Нысанбаев А.Н.**; экон. ғ. докторы, проф., ҰҒА академигі **Сатубалдин С.С.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Әбжанов Х.М.**; физ.-мат. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Әбішев М.Е.**; техн. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Әбішева З.С.**; техн. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Абсадықов Б.Н.** (бас редактордың орынбасары); а.-ш. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Баймұқанов Д.А.**; тарих ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Байтанаев Б.А.**; физ.-мат. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Давлетов А.Е.**; физ.-мат. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Қалимолдаев М.Н.**; геогр. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Медеу А.**; техн. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Мырхалықов Ж.У.**; биол. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Огарь Н.П.**; техн. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Таткеева Г.Г.**; а.-ш. ғ. докторы, проф., ҚР ҰҒА корр. мүшесі **Үмбетаев И.**

Р е д а к ц и я к е ñ е с і:

Ресей ҒА академигі **Велихов Е.П.** (Ресей); Әзірбайжан ҰҒА академигі **Гашимзаде Ф.** (Әзірбайжан); Украинаның ҰҒА академигі **Гончарук В.В.** (Украина); Армения Республикасының ҰҒА академигі **Джрбашян Р.Т.** (Армения); Ресей ҒА академигі **Лаверов Н.П.** (Ресей); Молдова Республикасының ҰҒА академигі **Москаленко С.** (Молдова); Молдова Республикасының ҰҒА академигі **Рудик В.** (Молдова); Армения Республикасының ҰҒА академигі **Сагян А.С.** (Армения); Молдова Республикасының ҰҒА академигі **Тодераш И.** (Молдова); Тәжікстан Республикасының ҰҒА академигі **Якубова М.М.** (Тәжікстан); Молдова Республикасының ҰҒА корр. мүшесі **Лупашку Ф.** (Молдова); техн. ғ. докторы, профессор **Абиев Р.Ш.** (Ресей); техн. ғ. докторы, профессор **Аврамов К.В.** (Украина); мед. ғ. докторы, профессор **Юрген Аппель** (Германия); мед. ғ. докторы, профессор **Иозеф Банас** (Польша); техн. ғ. докторы, профессор **Гарабаджиу** (Ресей); доктор PhD, профессор **Ивахненко О.П.** (Ұлыбритания); хим. ғ. докторы, профессор **Изабелла Новак** (Польша); хим. ғ. докторы, профессор **Полещук О.Х.** (Ресей); хим. ғ. докторы, профессор **Поняев А.И.** (Ресей); профессор **Мохд Хасан Селамат** (Малайзия); техн. ғ. докторы, профессор **Хрипунов Г.С.** (Украина)

Главный редактор

академик НАН РК

М. Ж. Журинов

Редакционная коллегия:

доктор биол. наук, проф., академик НАН РК **Н.А. Айтхожина**; доктор ист. наук, проф., академик НАН РК **К.М. Байпаков**; доктор биол. наук, проф., академик НАН РК **И.О. Байтулин**; доктор биол. наук, проф., академик НАН РК **Р.И. Берсимбаев**; доктор хим. наук, проф., академик НАН РК **А.М. Газалиев**; доктор с.-х. наук, проф., академик НАН РК **З.Д. Дюсенбеков**; доктор сельскохоз. наук, проф., академик НАН РК **Р.Е. Елешев**; доктор физ.-мат. наук, проф., академик НАН РК **Т.Ш. Кальменов**; доктор фил. наук, проф., академик НАН РК **А.Н. Нысанбаев**; доктор экон. наук, проф., академик НАН РК **С.С. Сатубалдин**; доктор ист. наук, проф., чл.-корр. НАН РК **Х.М. Абжанов**; доктор физ.-мат. наук, проф., чл.-корр. НАН РК **М.Е. Абишев**; доктор техн. наук, проф., чл.-корр. НАН РК **З.С. Абишева**; доктор техн. наук, проф., чл.-корр. НАН РК **Б.Н. Абсадыков** (заместитель главного редактора); доктор с.-х. наук, проф., чл.-корр. НАН РК **Д.А. Баймуканов**; доктор ист. наук, проф., чл.-корр. НАН РК **Б.А. Байтанаев**; доктор физ.-мат. наук, проф., чл.-корр. НАН РК **А.Е. Давлетов**; доктор физ.-мат. наук, проф., чл.-корр. НАН РК **М.Н. Калимолдаев**; доктор геогр. наук, проф., чл.-корр. НАН РК **А. Медеу**; доктор техн. наук, проф., чл.-корр. НАН РК **Ж.У. Мырхалыков**; доктор биол. наук, проф., чл.-корр. НАН РК **Н.П. Огарь**; доктор техн. наук, проф., чл.-корр. НАН РК **Г.Г. Таткеева**; доктор сельскохоз. наук, проф., чл.-корр. НАН РК **И. Умбетаев**

Редакционный совет:

академик РАН **Е.П. Велихов** (Россия); академик НАН Азербайджанской Республики **Ф. Гашимзаде** (Азербайджан); академик НАН Украины **В.В. Гончарук** (Украина); академик НАН Республики Армения **Р.Т. Джрбашян** (Армения); академик РАН **Н.П. Лаверов** (Россия); академик НАН Республики Молдова **С. Москаленко** (Молдова); академик НАН Республики Молдова **В. Рудик** (Молдова); академик НАН Республики Армения **А.С. Сагиян** (Армения); академик НАН Республики Молдова **И. Тодераш** (Молдова); академик НАН Республики Таджикистан **М.М. Якубова** (Таджикистан); член-корреспондент НАН Республики Молдова **Ф. Лупашку** (Молдова); д.т.н., профессор **Р.Ш. Абиев** (Россия); д.т.н., профессор **К.В. Аврамов** (Украина); д.м.н., профессор **Юрген Аппель** (Германия); д.м.н., профессор **Иозеф Банас** (Польша); д.т.н., профессор **А.В. Гарабаджиу** (Россия); доктор PhD, профессор **О.П. Ивахненко** (Великобритания); д.х.н., профессор **Изабелла Новак** (Польша); д.х.н., профессор **О.Х. Полещук** (Россия); д.х.н., профессор **А.И. Поняев** (Россия); профессор **Моход Хасан Селамат** (Малайзия); д.т.н., профессор **Г.С. Хрипунов** (Украина)

«Вестник Национальной академии наук Республики Казахстан». ISSN 1991-3494

Собственник: РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы)

Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации и архивов Министерства культуры и информации Республики Казахстан №5551-Ж, выданное 01.06.2006 г.

Периодичность: 6 раз в год

Тираж: 2000 экземпляров

Адрес редакции: 050010, г. Алматы, ул. Шевченко, 28, ком. 219, 220, тел. 272-13-19, 272-13-18.

www: nauka-nanrk.kz, bulletin-science.kz

© Национальная академия наук Республики Казахстан, 2015

Адрес типографии: ИП «Аруна», г. Алматы, ул. Муратбаева, 75

Editor in chief

M. Zh. Zhurinov,
academician of NAS RK

Editorial board:

N.A. Aitkhozhina, dr. biol. sc., prof., academician of NAS RK; **K.M. Baipakov**, dr. hist. sc., prof., academician of NAS RK; **I.O. Baitulin**, dr. biol. sc., prof., academician of NAS RK; **R.I. Bersimbayev**, dr. biol. sc., prof., academician of NAS RK; **A.M. Gazaliyev**, dr. chem. sc., prof., academician of NAS RK; **Z.D. Dyusenbekov**, dr. agr. sc., prof., academician of NAS RK; **R.Ye. Yeleshev**, dr. agr. sc., prof., academician of NAS RK; **T.Sh. Kalmenov**, dr. phys. math. sc., prof., academician of NAS RK; **A.N. Nysanbayev**, dr. phil. sc., prof., academician of NAS RK; **S.S. Satubaldin**, dr. econ. sc., prof., academician of NAS RK; **Kh.M. Abzhanov**, dr. hist. sc., prof., corr. member of NAS RK; **M.Ye. Abishev**, dr. phys. math. sc., prof., corr. member of NAS RK; **Z.S. Abisheva**, dr. eng. sc., prof., corr. member of NAS RK; **B.N. Absadykov**, dr. eng. sc., prof., corr. member of NAS RK (deputy editor); **D.A. Baimukanov**, dr. agr. sc., prof., corr. member of NAS RK; **B.A. Baytanayev**, dr. hist. sc., prof., corr. member of NAS RK; **A.Ye. Davletov**, dr. phys. math. sc., prof., corr. member of NAS RK; **M.N. Kalimoldayev**, dr. phys. math. sc., prof., corr. member of NAS RK; **A. Medeu**, dr. geogr. sc., prof., corr. member of NAS RK; **Zh.U. Myrkhalykov**, dr. eng. sc., prof., corr. member of NAS RK; **N.P. Ogar**, dr. biol. sc., prof., corr. member of NAS RK; **G.G. Tatkeeva**, dr. eng. sc., prof., corr. member of NAS RK; **I. Umbetayev**, dr. agr. sc., prof., corr. member of NAS RK

Editorial staff:

E.P. Velikhov, RAS academician (Russia); **F. Gashimzade**, NAS Azerbaijan academician (Azerbaijan); **V.V. Goncharuk**, NAS Ukraine academician (Ukraine); **R.T. Dzhrbashian**, NAS Armenia academician (Armenia); **N.P. Laverov**, RAS academician (Russia); **S.Moskalenko**, NAS Moldova academician (Moldova); **V. Rudic**, NAS Moldova academician (Moldova); **A.S. Sagiyan**, NAS Armenia academician (Armenia); **I. Toderas**, NAS Moldova academician (Moldova); **M. Yakubova**, NAS Tajikistan academician (Tajikistan); **F. Lupaşcu**, NAS Moldova corr. member (Moldova); **R.Sh. Abiyev**, dr.eng.sc., prof. (Russia); **K.V. Avramov**, dr.eng.sc., prof. (Ukraine); **Jürgen Appel**, dr.med.sc., prof. (Germany); **Joseph Banas**, dr.med.sc., prof. (Poland); **A.V. Garabadzhiu**, dr.eng.sc., prof. (Russia); **O.P. Ivakhnenko**, PhD, prof. (UK); **Isabella Nowak**, dr.chem.sc., prof. (Poland); **O.Kh. Poleshchuk**, chem.sc., prof. (Russia); **A.I. Ponyaev**, dr.chem.sc., prof. (Russia); **Mohd Hassan Selamat**, prof. (Malaysia); **G.S. Khripunov**, dr.eng.sc., prof. (Ukraine)

Bulletin of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan.

ISSN 1991-3494

Owner: RPA "National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan" (Almaty)

The certificate of registration of a periodic printed publication in the Committee of Information and Archives of the Ministry of Culture and Information of the Republic of Kazakhstan N 5551-Ж, issued 01.06.2006

Periodicity: 6 times a year

Circulation: 2000 copies

Editorial address: 28, Shevchenko str., of. 219, 220, Almaty, 050010, tel. 272-13-19, 272-13-18,

<http://nauka-nanrk.kz/>, <http://bulletin-science.kz>

© National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, 2015

Address of printing house: ST "Aruna", 75, Muratbayev str, Almaty

**BULLETIN OF NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN**

ISSN 1991-3494

Volume 4, Number 356 (2015), 134 – 137

ASSEMBLY OF PEOPLE OF KAZAKHSTAN – THE COUNTRY'S UNITY SUPPORT

T. A. Apendiyev

Leading specialist of the NAS RK, Institute of history named after Ch.Ch. Valikhanov, KazNU.
E-mail: timur.apendiev@mail.ru

Keywords: assembly, nation, the Germans, Motherland, national culture, Germany, political stability, religion, political economy.

Abstract. On the occasion of the 20th anniversary of the Assembly of People of Kazakhstan there were established by representatives of various nationalities and ethnic groups living in the country, the centers of language and culture in their compliance with all the conditions of their national and cultural values. These centers have become the basis for the Assembly of People of Kazakhstan. The peace and inter-ethnic harmony in the country, political stability, religious unity are evidence of this. Political and economic development of the country in the process of public relations requires the consideration of many issues that affect the centers in different ways, consisting of representatives of various ethnic groups in the current situation of the market economy of Kazakhstan society, the country is closely linked to the preservation of the integrity. As a result, it gives the country's economic development and improvement of social status, a number of political, spiritual and cultural achievements of one of the multinational states in the world. Currently, in our country of origin, language, religion and culture are different, but share the fate of the historical representatives of 127 nationalities and ethnic groups. This article deals with the migration of the German culture and ethnic group - one of the many ethnic groups living in Kazakhstan, starting with the pre-revolutionary era (1917) until today.

ӘОЖ: 314.11(09) (574+430)

ХАЛЫҚТАР АССАМБЛЕЯСЫ – ЕЛ БІРЛІГІНІҢ ТІРЕГІ

Т. Ә. Әпендиев

Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясының жетекші маманы, ҚазҰУ, Ш. Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты, Алматы, Қазақстан

Тірек сөздер: ассамблея, ұлт, неміс, елді мекен, ұлттық-мәдениет, Германия, саяси тұрақтылық, дін, саяси-экономика.

Аннотация. Мақалада Қазақстан халқы Ассамблеясына 20 жыл толуына орай Қазақстанда революцияға (1917 ж.) дейінгі кезеңнен қазіргі таңға дейін өмір сүріп келе жатқан этностардың бірі неміс этносының мәдениеті мен көші-қон мәселелері қарастырылады.

XX ғасырдың 30-50 жж. Қазақстан жер аударылған халықтар мен әлеуметтік топтардың мекеніне айналды. Осы жылдары мұнда 1 млн 207 мың адам Қазақстанға жер аударылып, республиканың ұлттық құрамы үлкен өзгерістерге ұшырады. Онан кейінгі кезеңде тың игеру, өнеркәсіп құрылысы науқандарымен де жүздеген мың адам осында келіп қоныстанды.

Елімізде өмір сүруші әртүрлі ұлттар мен этникалық топ өкілдеріне өздерінің тілін, мәдениетін сақтауына барлық жағдай жасалып, олардың ұлттық мәдени орталықтары құрылды. Кейін сол орталықтар Қазақстан халқы Ассамблеясына негіз болды.

Қазіргі таңда Елбасының сындарлы саясатының арқасында егеменді елімізде Қазақстан халқы Ассамблеясы - 1995 жылдың наурыз айынан бастап қыруар жұмыстар атқарып келеді. Биылғы жылы Қазақстан халқы Ассамблеясына 20 жыл. Осыған орай Елбасы Н.Ә. Назарбаев биылғы жыл «Қазақстан Халқы Ассамблеясы» жылы деп жариялағаны мәлім. Еліміздегі бейбітшілік пен ұлт-аралық татулық, саяси тұрақтылық, діни жарасым осының айғағы. Еліміздің саяси-экономикалық даму үдерісіне қоғамдық қарым-қатынастардың түрліше әсер ететіні көп мәселеге байыппен қарауды қажет етеді. Өйткені, түрлі ұлт өкілдерінен тұратын Қазақстан қоғамының қазіргі өркендеу ахуалы оның нарықтық экономика жағдайында, елдің тұтастығын берік сақтаумен тығыз байланысты. Соның нәтижесінде еліміздің экономикасын дамытып, әлеуметтік жағдайын жақсартып, бірқатар саяси, рухани, мәдени табыстарға қол жеткізіп келеміз.

Қазақстан әлемдегі көп ұлтты мемлекеттердің бірі. Қазіргі таңда елімізде тегі, тілі, мәдениеті әр түрлі, бірақ тарихи тағдыры ортақ 127 ұлт пен этностардың өкілдері тұрады. Солардың ішінде Қазақстанда революцияға (1917 ж.) дейінгі кезеңнен қазіргі таңға дейін өмір сүріп келе жатқан этностардың бірі неміс этносы. Әуелде немістер негізінен Омбы, Петропавл, Семей, Өскемен, Жәмішев сияқты тағы басқа да шекара шебіндегі әскери бекіністерде орналасты. 1897 жылы Қазақстандағы және онымен шекаралас қалалар мен елді мекендердегі немістердің жалпы саны 7 мың адамға жуықтады. Олардың көпшілігі Ақмола облысында, Омбы қаласына жақын – Ақмола облысының аумағындағы Преображенский, Романовский, Канкринский сияқты поселкелерде тұрды. Олардың ендігі бір елеулі тобы Сырдария облысында да қоныстанды. Сондай-ақ немістер ішінде қазақ даласына сонау Германия мен Австрияның тікелей өзінен де қоныс аударып келгендері болды. Әлеуметтік сословие тұрғысынан алғанда 1897 жылы немістердің 85 пайызын шаруалар құрады.

Кеңестік кезеңде Қазақ жері КСРО-ның орталық аймағында орналасқандықтан, Сталин әкімшілігі республиканың шекаралық аудандарында қоныстанған халықтардың барлығын Орта Азия республикаларына, соның ішінде Қазақстанға да күштеп көшіріп әкелгені баршамызға белгілі тарихи шындық.

Соғыс қарсаңында (1937 ж.) және соғыс кезінде (1941-1945 жж.) күштеп көшіріліп әкелінген халықтардың басым көпшілігі кәрістер, немістер, шешен-ингуштар, қарашайлар, балқарлар, қалмақтар, месхеттік түріктер т.б. болды. Солардың ішінде жер аударып әкелінген халықтардың көп бөлігін құраған немістер болды [1].

Жалпы Қазақстанға жер аударылған, соғыс кезінде эвакуациямен келген халықтардың бәрі республика экономикасы мен мәдениетінің өркендеуіне өз үлесін қосты. Солардың ішінде неміс диаспорасы ерекше болды. Қоныс аударып келген немістер негізінен егіншілікпен айналысты, өңдеуші өнеркәсіп салаларында жұмыс істеді. Немістер сонымен қатар мұнай кен орындарын игеруде, алтын, мыс өндіруде, кен өнімдерін өндеуде белсенділік танытты. Дәрігерлер, мұғалімдер, тау-кен инженерлерінің арасында да неміс диаспорасының өкілдері аз болған жоқ.

Қазақ жеріндегі немістер санының арта түсуі XIX-XX ғасырлар тоғысына сәйкес келді. Кеңестік кезеңде оларды тарихи отанына көшіруге тыйым салынғандықтан немістер Қазақстан жерінде жылдар өткен сайын үнемі көбейіп отырды. Осының салдарынан 1989 жылғы халық санағы бойынша Қазақстанда 958 мың немістер өмір сүріп, бұл көрсеткіш сан жағынан алғанда Қазақстандағы неміс диаспорасының тарихындағы ең үлкен көрсеткіш болды [2, 3 б.].

Кеңестік кезеңде 1959 жылғы санақ бойынша Қазақстанда 659 мың неміс өмір сүрді. Негізінен неміс диаспорасы Қарағанды, Жамбыл, Семей, Ақмола, Оңтүстік және Солтүстік Қазақстан облыстарында көптеп шоғырланған болатын.

Ал тәуелсіздік жылдарындағы (2012 жылғы берілген) мәліметтерге сүйенсек, Қазақстанда 180 832 неміс өмір сүріп, ол жалпы халықтың 1,08 %-ын құрады [3, 5 б.]. Неміс диаспорасының

негізгі ошақтары Қарағанды, Жамбыл және Солтүстік Қазақстан облыстарында шоғырланған. Немістердің елді мекенінде халық әлдеқайда ауқатты тұрды. Олардың көпшілігі (55 пайызы) сауатты. Олар жинақылығымен, еңбек сүйгіштігі және адалдығымен ерекше көзге түсе біледі. Өздерінің ұлттық тілін, дінін, әдет-ғұрпы мен салт-санасын, дәстүрлерін берік сақтауға тырысады.

Кезінде немістер өздері қауым болып жинақы қоныстанды. Қазір де сол аталған облыстарда немістердің ұлттық-мәдени орталықтары жұмыс атқаруда. Мысалы, Жамбыл облысындағы неміс қоғамы өз жұмысын 1989-шы жылы бастаған. Мұнда өнер көрсетуге арналған ұлттық киімдер де тігіледі, оның үстіне, тек өз қоғамына ғана емес, жергілікті шеберлер басқа да мәдениет орталықтарынан тапсырыстар ала отырып, жұмыс жасауда [4]. Этникалық пішінге қоса оған тән атрибуттарын жасауға бұл жерде үлкен жауапкершілікпен қарайды. Қарағанды облыстық неміс мәдени қоғамы да осы 1989 жылы құрылған, ол облыс аймағында және Қазақстанда пайда болған неміс мәдениетін жаңғыртудың алғашқы орталықтарының бірі. Оның атауына ерекше маңыз берілген. «Видергебурт» неміс тілінен аударғанда «жаңғыру» ғана емес, сонымен бірге «қайта туу» деген мағынаны береді. «Видергебурт» неміс орталығының әлеуметтік белімшесінде 3000 адам есепте тұрады, оның қызметі 36 село мен серіктес қалаларды қамтиды. Онда қариялар мен кедейлерге медициналық және материалдық көмек көрсетіледі. Осы клиниканың базасында жылына екі рет қарт адамдарға және Қарағанды мен облыстағы соғыс кезіндегі еңбек армияшыларының денсаулығын жақсартуға медициналық көмек кешенді түрде жүргізіліп келеді [5, 3 б.]. Орталықтың алдына қойып отырған негізгі міндеті - неміс халқының салт-дәстүрін жаңғырту, олардың өзіндік ерекшелігін сақтау болып табылады. Германиядан келгендер Қазақстанды өз Отаны деп санайтын немістердің осында өз салт-дәстүрін, көп нәрсені сақтағанына таң-тамаша қалады.

Қазіргі таңда аймақтарда кездесулер орталықтары да жұмыс жүргізу үстінде. Ол қазір жеті бөлімшеден құралып, барлық облыстарда өз бөлімшелері орналасқан. Базалық орталық Қарағанды қаласында, оның филиалы Сайран, Абай, Теміртау, Шахтинск, Сәтбаев, Балқаш қалаларында жұмыс жасауда. Осы орталықтардың ұйымдастырған «Наурыз» мерекесіндегі мерекелік концертке, ұлттық мәдени фестивальдерге қатысқандағы өнерлері көпшілік естерінде сақталды. Кездесу орталықтары көптеген республикалық, облыстық және қалалық мемлекеттік іс-шараларға белсене атсалысуда [6, 103 б.]. Аталған орталықтарда жексенбі күндері мектеп балалары өздерін қызықтыратын үйірмелеріне, тіл мен мәдениет үйірмелеріне, ересектер - тіл курсына және басқадай шараларға қатысады. Қарағанды қаласында Қазақстанда бірінші рет тамаша суретші-антифашист Генрих Фогелерге арналған ескерткіш ашылды. Оның салынуы Қарағанды қаласы мен суретшінің отаны Ворпсведе қалаларының арасындағы достықтың арқасында іске асты. Әрине, мұның барлығы қазақ халқының санасында қалыптасқан қонақжайлылық пен кеңпейілділіктің бір көрінісі болып табылады.

Неміс ұлттық-мәдени орталығының қызметі ұлттық мәдениет пен өнер саласында этносқа, мәдениетке қызмет етуге бағытталған. Ұлттық орталықтар қоғамдық ұйымдардың елеулі бір бөлігі болып табылады. Орталықта бірнеше бөлімше бар, олар: мәдени кешен, немістің білім беру кешені, жастар клубы, Еңбек армиясына қатысқандарды қорғау қоры, әлеуметтік медициналық көмек, кеңес беру және аударма бөлімі. Осылардың барлығын Германия мен Қазақстанның бірлескен бағдарламалары анықтаған, олар Қазақстандағы немістердің этникалық жаңғыру бағдарламасындағы міндеттерді орындайды.

Сол сияқты Қазақстанда республикалық неміс жастары одағының мүшесі ретінде немістердің жастар клубы өз жұмысын кеңейте түсуде. Онда жыл сайын лингвистикалық жастар лагері жұмыс жасап, түрлі қалалардағы жас жігіттер мен қыздардың мәдени пікір алмасуы іске асырылады. Оның қасында көп жылдардан бері «Фольксквелле» хореографиялық ансамблі жұмыс жасайды. Оған халықтық ұжым деген атақ берілген. Олар көптеген фестивальдарға қатысып, Германияға да танымал бола білді.

Қазіргі таңда Қазақстан Халық Ассамблеясы этносаралық қатынастар саласында мемлекеттік органдармен және азаматтық қоғам институттарымен тиімді өзара іс-қимылды қамтамасыз ете отырып, қоғамдағы этносаралық келісімді және толеранттылықты одан әрі нығайту үстінде. Сонымен қатар Қазақстандағы халқтардың ұлттық мәдениеттері, тілдері мен дәстүрлерінің өркендеуін, сақталуын, және дамуын қамтамасыз етіп отыр. Міне осылардың барлығы Қазақстан Халық Ассамблеясының қажырлы еңбегінің жемісі деп таныған жөн.

Қорыта айтқанда, Қазақстан Республикасы өзінің тәуелсіздік алған уақыттан бастап, өзге этнос өкілдеріне қорған бола білді және оларды жергілікті қазақ халқынан кем көрген жоқ. Қазіргі таңда, Қазақстандағы неміс диаспорасы қазақ халқымен тығыз және бейбіт өмір сүріп келеді және өз кезегінде олар да тәуелсіз Қазақстанның гүлденуіне өзіндік үлестерін қосуда.

ӘДЕБИЕТ

[1] Алдажуманов К.С. Население депортированных немцев в Казахстане в 1941-1945 гг. // История немцев Центральной Азии: Материалы Междунар. науч. конф. – Алматы, 1998. – С. 125-133

[2] Назарбаев Н. Тәуелсіздіктің он жылы: Бейбітшілік, прогресс және келісім. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан Халықтары Ассамблеясының сегізінші сессиясындағы баяндамасы // Егеменді Қазақстан. – 2001. – 24 қазан.

[3] Всесоюзная перепись населения 1989 года. Национальный состав населения по республикам СССР. Demoscope.ru

[4] <http://rusdeu.narod.ru/org/kazakhstan/kazakhstan.html>. «Немцы в Казахстане. Проблемы истории и языка» - Д-р Лариса Найдич, преподаватель кафедры языкознания Гуманитарного факультета Еврейского университета в Иерусалиме. – Израиль.

[5] Қазақстанның демографиялық жылнамалылығы. – Астана 2010. – 17 б

[6] Поддержка этническим немцам в Казахстане. // Новости регионов области Караганда. 15.04.2006

REFERENCES

[1] Aldazhumanov K.S. Population of deported Germans in Kazakhstan in 1941-1945. History of the Germans in Central Asia: Materials of Intern. scientific. Conf. - Almaty, 1998. - P. 125-133

[2] Nazarbayev N. Ten Years of Independence: Peace, progress and harmony. President of the Republic of Kazakhstan Nazarbayev N.A. The report of the eighth session of the Assembly of People. Sovereign Kazakhstan. - 24 October 2001.

[3] The census of 1989. National composition of population of the republics of the USSR. Demoscope.ru

[4] <http://rusdeu.narod.ru/org/kazakhstan/kazakhstan.html>. "The Germans in Kazakhstan. Problems of history and language" - Dr. Larisa Naidich, teacher of the Department of Linguistics, Faculty of Humanities at the Hebrew University in Jerusalem. - Israel.

[5] Kazakhstan demographic annual. - Astana 2010 - 17 p.

[6] Support for ethnic Germans in Kazakhstan. Regional News of Karaganda oblast. 15.04.2006

АССАМБЛЕЯ НАРОДА КАЗАХСТАНА – ОПОРА ЕДИНСТВА СТРАНЫ

Т. А. Апендиев

Ведущий специалист НАН РК, Институт истории им. Ч. Ч. Валиханова, Алматы, Казахстан

Ключевые слова: ассамблея, нация, немцы, Родина, национальная культура, Германия, политическая стабильность, религия, политическая экономика.

Аннотация. В статье по случаю 20-й годовщины Ассамблеи народа Казахстана рассматриваются вопросы культуры и миграции немецкого этноса - одного из многочисленных этносов, проживающих в Казахстане, начиная с дореволюционной эпохи (1917г.) до сегодняшних дней.

Поступила 22.05.2015 г.

Publication Ethics and Publication Malpractice in the journals of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the described work has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the Cross Check originality detection service <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

www.nauka-nanrk.kz

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/ru/>

Редакторы *М. С. Ахметова, Д. С. Аленов*
Верстка на компьютере *Д. Н. Калкабековой*

Подписано в печать 21.07.2015.
Формат 60x881/8. Бумага офсетная. Печать – ризограф.
12,9 п.л. Тираж 2000. Заказ 4.